

KNJIŽNIČAR KOT STROKOVNJAK IN INTELEKTUALEC

Primož Južnič

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
 Oddelek za bibliotekarstvo,
 informacijsko znanost in knjigarstvo

Regionalni podiplomski program knjižničnih in informacijskih znanosti izvajata dve visokošolski instituciji – Oddelek za knjižničarstvo na Univerzi v Zadru in Oddelek za knjižničarske in informacijske znanosti ter knjigarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani ter Institut informacijskih znanosti v Mariboru. To je zelo zanimivo in plodno sodelovanje, zaradi katerega je naš program nekaj posebnega.

KNJIŽNIČAR KOT STROKOVNJAK IN PRIPADNIK PROFESIJE

Profesija je veliko več od zaposlitve, ker zajema ne le tisto, kar delamo, ampak tudi vse tisto, kar znamo. Strokovnjak ve bolj od samega uporabnika njegovih storitev, kaj je zanj bolje in na tem gradi profesijo. Knjižničar kot strokovnjak se lahko primerja z drugimi strokovnjaki, kot so zdravniki, pravniki, učitelji itd. V osnovi jim je enak, čeprav tradicija naše stroke in profesije ni enako dolga. Knjižničarstvo kot stroka in profesija ima svoje začetke v 19. stoletju, simbolično s prvimi visokošolskim študijem v ZDA, ki ga je organiziral M. Dewey. Toda večina držav je dobila prve diplomante knjižničarstva šele po drugi svetovni vojni.

Nedavno sem moral v slovenskem parlamentu na seji odbora za kulturo in izobraževanje zagovarjati knjižničarstvo kot stroko in profesijo, ker je očitno še vedno veliko ljudi, ki tega ne vedo in mislijo, da je lahko vsakdo knjižničar. Skupina poslancev je hotela spremeniti Zakon o knjižničarstvu na način, ki bi zanikal knjižničarstvo kot posebno stroko. Glede tega nas čaka še velik boj, saj povsod naletimo

na začudenje, ki izhaja iz nevednosti, da je za knjižničarstvo sploh potreben študij.

Biti strokovnjak na nekem področju pomeni, da imaš intelektualno avtonomijo presojanja. Ta avtonomija pa lahko temelji edinole na poznavanju materije, na ekspertnosti. Če nismo eksperti, ne moremo vedeti, kaj je dobro za uporabnika, in lahko delamo zgolj to, kar nam on sam naroči, lahko mu le služimo. Intelektualna avtonomija, temelječa na ekspertnem znanju in profesionalni zavesti, je torej temelj stroke in dejavnosti.

IZOBRAŽEVALNI PROGRAM

Na prejšnji konferenci COBISS sem podrobneje predstavil razliko med izobraževanjem in usposabljanjem ali urjenjem. Izobrazbo daje univerza s svojimi študijskimi programi. Usposabljanje ali urjenje pa je dolžnost delodajalca. V izobraževalnem procesu ljudi ne usposobimo za opravljanje vseh nalog na delovnem mestu, ker je to zaradi številčnosti in raznolikosti nalog nemogoče. Zagotavljamo pa temeljno znanje kot podlago za opravljanje takih nalog. Vendar pa to ne pomeni, da praktične izkušnje z opravljanjem takih nalog za študij niso pomembne. Študij, ki se lahko opira na takšne izkušnje, je drugačen od študija, pri katerem te možnosti ni. Naš program je namenjen študentom, ki že delajo kot knjižničarji in to je zelo pomembna in dobrodošla okoliščina.

Slika 1: Države v sistemu COBISS

Regionalni podiplomski program knjižničnih in informacijskih znanosti temelji na določenih temeljnih profesionalnih vrednotah. Študentje jih spoznajo skozi študij in so enako pomembne kot spretnosti. Sleherna stroka ima neki svoj etos, po katerem se razlikuje od drugih strok. Knjižničarski strokovnjaki morajo biti posebej pozorni na naslednje:

- Storitve in uporabniki – knjižničar ni neki pomožni delavec za manj pomembna opravila, ampak je strokovnjak za izvajanje pomembnih knjižničnih storitev. Kot dolgoletni vodja medicinske knjižnice vem, kako bistveno je bilo posredovanje relevantnih informacijskih virov, iz katerih so naši uporabniki črpali nujno potrebne informacije za svoje strokovno delo, za kar smo bili pogosto deležni osebnih in javnih priznanj.
- Intelktualna svoboda – strokovnjaki delujemo po strokovni vesti in našega strokovnega prepričanja ni mogoče kupiti. Pri našem programu, v katerem se srečujejo ljudje iz raznorodnega Balkana, je veliko priložnosti za preizkušanje takšne vesti.
- Vrednoti naše stroke in profesije sta visok nivo (informacijske in klasične) pismenosti in potreba po permanentnem izobraževanju.
- Za nas je tudi bistveno ohranjanje pisnih sledi človeštva in kulturne dediščine, saj je to tudi temeljno poslanstvo knjižnic.

KNJIŽNIČARJI ZA JUTRIŠNJI DAN

Že bežen premislek o prihodnost knjižničarstva nam pove, da so se ob naraščajoči digitalizaciji informacijskih virov in ob poglobljajoči se ekonomski krizi knjižnice znašle na razpotju velikih sprememb. Z novimi tehnologijami so postale knjižnice nedvomno še boljše, kot so bile poprej, in nikakor odvečne. Knjižnice so danes pomembno mesto svobode, odprtosti in stalnih izzivov. Izgleda paradoksalno, a ob velikih obetih digitalne knjižnice, ki postaja prevladujoči način uporabe knjižnice in ponazarja moderno knjižničarstvo, pridobiva na pomenu tudi knjižnica kot fizični prostor. Ljudje imajo vse večjo potrebo po druženju in socializaciji in knjižnica ponuja te možnosti, ki jih moramo znati izkoristiti.

Slika 2: Knjižnica je prostor za srečevanje

Ne smemo zanemariti, da se naši porabniki zelo spreminjajo; imajo aktivnejšo vlogo in jih je boljše zajeti s pojmom deležniki knjižnice. Pomembno je, da jih sproti obveščamo o tem, kaj knjižnica dela in v katero smer se razvija. Le skupaj z njimi lahko knjižnico razvijemo v vitalno institucijo in servis, ki uspešno uveljavlja nove pristope. Uporabiti je treba marketing in promocijske prijeme, vsestranske povezave in partnerstva ter se o tem vsakodnevno posvetovati z deležniki. V študijskem programu smo dali temu ustrezno mesto. Učimo se razumeti deležnike knjižnic in jih analizirati, da bi lahko:

- ponudili knjižnične informacije, prirejene za različne uporabnike,
- sprotno evalvirali naše knjižnične storitve,
- kritično vrednotili položaj knjižnice v njenem okolju.

Naše študente prepričujemo, da je za knjižničnega strokovnjaka neizogibno permanentno učenje in usposabljanje. Zavedati se morajo, da se spremembe dogajajo vse pogosteje in so vse globlje. Raziskovanje morajo sprejeti kot bistven, sestavni del svoje strokovnosti. Morajo se usposobiti za soočenje s krčenjem proračunov, kar je neizogibna realnost, ki jo je treba prevesti v izzive za racionalnejše rešitve ter boljše storitve. Bistveno je, da naši študentje ostanejo povezani tudi po končanem študiju in da podpirajo drug drugega v profesionalni rasti.

MEDNARODNA VELJAVNOST PRIDOBLENE IZOBRAZBE

Pri našem študijskem programu se obvezujemo, da je izobrazba, ki jo zagotavljamo, mednarodno relevantna in da je magisterij primerljiv in priznan v drugih državah EU. Pri tem seveda upoštevamo tudi vrednote in značilnosti našega lokalnega okolja. Naša prednost je, da nas podpira COBISS.Net in to povezanost skušamo čim bolj izkoristiti.

Ni enostavno opisati vrednosti našega magisterija, njegov potencial in veljavo v knjižničnem in informacijskem okolju. Odločilno je, kako ga bomo znali uveljaviti. Poskrbeti moramo, da ga različne vrste institucionalnega okolja ne bodo razvrednotile. Alumni lahko odigra zelo veliko vlogo v karieri naših magistrrov. Meni kot profesorju, ki se vedno zanimam za uspehe svojih študentov, bo delovanje Alumni COBISS v veliko oporo in čestitam pobudnikom za njegovo ustanovitev. Želim mu uspešno delo.

ZAKLJUČEK

Zavedati se moramo, da naše okolje ni vedno navdušeno nad spremembami, ampak je pogosto konzervativno, pod nadzorom starejših knjižničarjev, ki nimajo ustrezne izobrazbe in se celo življenje niso premaknili iz svoje domače knjižnice. Zato je za naše pretežno mlade magistre knjižničarstva in informacijskih znanosti pomembno, da ostanejo mednarodno povezani, vendar jim priporočam tudi veliko mero potrpežljivosti v domačem okolju.

Ne morete si predstavljati, kakšno je bilo naše knjižničarstvo pred štiridesetimi leti. Sam se spomnim, kakšen prelom je predstavljala uvedba COBISS-a v moji knjižnici pred dvajsetimi leti, ko smo testirali to programsko opremo. Bil je strašen šok in odpor je bil neizmeren. Potrpljenje nam je pomagalo, da smo vsi zelo hitro spoznali, da je COBISS dober sistem in da nam olajšuje, ne pa otežuje strokovno delo in življenje. Zato je nujno, da razumemo tudi starejšo generacijo knjižničarjev in da smo odprti do generacij, ki prihajajo za nami.

Naši magistri prinašajo svež veter v knjižničarstvo regije in to je bil naš cilj.